

Numerul 41. Oradea-mare 1224 octombrie 1897. Anul XXXIII.

Ese duminica. Abonament pe an 8 fl., pe 1/2, de an 4 fl., pe trei luni 2 fl. Pentru România pe an 20 lei.

Ioan Popescu.

În toamna târzie a anului 1859, când scriitorul acestor rânduri, începând a-și urmări studiile la universitatea din Budapesta, într-una din zile făcu cunoștința a doi tineri, cari se întorceau din Lipsca, unde își terminaseră studiile mai înalte.

Unul mai blond, altul brun de tot; amândoi de o statură athletică, vînjoși și plini de sănătate; cu vesela mulțumire a aceluia care și-a încheiat școala; cu toate acestea, unul mai vorbăreț, altul mai tăcut, îmi făcură, precum și colegilor, cea mai plăcută impresie și felicitam diecesă în care se duceau acasă.

De atunci a trecut vreme îndelungă; dîșii amândoi au făcut o carieră frumoasă și au devenit fruntașii bisericii lor, impresurați de recunoștință și stimă obștească.

De și amândoi erau preoți și astfel în primul plan serviau biserica, totuș numai unul își făcu nume mai cu seamă ca preot, iar celalalt se făcu cunoscut în lumea română, ba și străină, îndeosebi ca bărbat de școală.

Primul despre care vorbim, părintele Zaharie Boiu, trăiește la Sibiu, ocupând înalte funcțiuni bisericesti; al doilea, Ioan Popescu, a încetat din viață încă înainte cu cinci ani.

Golul ce a lăsat după sine, se simte totdeauna; dar mai cu seamă se observă acesta la începutul fie-

cărui an școlar, căci lipsește nu numai bărbatul de școală, ci și autorul de scrieri pedagogice și de cărți școlare, care să dea în mîna tinerimei lucrări din ce în ce mai potrivite și mai folositoare.

Ioan Popescu, în cariera sa literară, pe terenul pedagogiei, a dezvoltat o activitate, care i-a atras atențiunea și recunoștința fruntașilor noștri literari, care i-a făcut un nume stimat, ba cunoscut și în străinătate. La momentul lui școala și pedagogia română au îmbrăcat doliu.

IOAN POPESCU.

S'a născut în comuna Cața din Transilvania, de unde au eșit atîtia oameni cu carte, la anul 1832. Părintele seu a fost tot acolo preot ortodox și protopresbiter al Cohalmului; dar l-a pierdut de timpuriu, abia fiind de șapte ani; mamă-sa, care l-a crescut, a murit numai cu trei săptămîni înainte morții fiului, astfel Dumnezeu i-a dat bucuria să vadă tot progresul ce a făcut acesta în stima obștei române.

A studiat în școalele din Odorheiu, Brașov și Blaș, unde a terminat gimnasiul, fiind pretotîndene între cei din tei; apoi

a intrat pe cariera preoțească, doi ani a studiat în seminarul pedagogic-teologic din Sibiu; după aceea a fost trimis de fericitul episcop Andrei br. de Șaguna la Lipsca, unde iarăși a petrecut doi ani, încheiîndu-și studiile cu rezultat excelent.

Întors acasă, a fost numit profesor la institutul pedagogic-clerical și în calitatea aceasta a servit mult

ani, până la moarte, cu un zel neobosit, stăruind atât de pe catedră, cât și cu condeiul în mână, pentru răspândirea științei ce propovăduia.

În restimpul acesta, dănsul a scris o mulțime de lucrări pedagogice. A început, ni se pare, la anul 1863 cu „Organul pedagogic” atât de bine primit de oamenii competenți. A continuat cu „Compendiul de pedagogie”, care îi atrase atențiunea și a bărbaților de dincolo de Carpați. Apoi a scris multe alte lucrări pedagogice în „Educatorul”, în Programa seminarului Andreian, în „Transilvania” ce a redactat și în alte publicațiuni.

Lucrarea sa de frunte înse pe terenul acesta este „Psihologia empirică”, o scriere care i-a dus numele nu numai peste Carpați, dar și în străinătate, unde cartea-i a fost apreciată în mod favorabil.

Din cărțile sale școlare, amintim „Întăia și a doua carte de lectură”, din care au apărut mai multe edițiuni, ba se reeditează și acum; precum și „Computul în școlăle populare”.

Tot la activul seu literar mai trebuie să punem și redactarea în doi ani a „Transilvaniei” organul Asociațiunii, al cărei prim-secretar a fost în timp de doi ani.

Activitatea sa literară a fost apreciată și de Academia Română, care l-a ales membru corespondent în secțiunea literară la 13 septembrie 1877.

Ca om de școală, s'a interesat mult și de școala civilă de fete din Sibliu a Asociațiunii și timp de trei ani a fost în fruntea ei în calitate de director.

Ca preot, a stat neconținut în serviciul bisericeii, îndeplinind cu zel funcțiunile ce i s'au încredințat. Ca protopresbiter, ca asesor consistorial onorar archidieceșan și mitropolitan, ca deputat sinodal și congregual, de o potrivă a fost de model, făcându-și nu numai datoria, ci totodată dând exemplu bun și altora.

A luat parte și la lucrările noastre de pe terenul economic și ca atare îl vedem la fundarea institutului de credit și economii „Albina” din Sibliu, care l-a ales membru în consiliu la 14 martie 1872 și a fost membru în direcțiune până la moarte.

Activitatea lui prea încordată i-a contras încetul cu încetul boala, care cu anii se agravă tot mai mult și n'cele din urmă i-a stins firul vieții la 3/15 martie 1892, în mijlocul familiei sale iubitoare.

Ioan Popescu a murit jelit de toți, dar memoria lui va rămâne veșnică în analele culturii naționale.

Cugetări.

Prima cale de a rămâne prost e aceea, de a presupune că știi mult.

*

Omul cinstit e mulțumit sara, când a întrebuințat bine timpul zilei.

*

Nu cei proști sunt adevărații proști, ci cei cari vorbesc mereu de înțelepciunea lor.

*

Căsătoria e strămutarea relațiunilor fericite de amor într'o stare binecuvântată.

*

Frigurile aurului sunt mai afurisite ca celea ale dragostei.

*

Dragostea lecuiește uritul.

Visul.

*Eră noapte. Umbre dese
Se-ntinsese peste sat.
Somonul pacinic adusesse
Fire loarse, ca să fese
Visul tinerei mirese ...
Și mireasa a visat :*

*A visat că, pe-o colină,
Se făcea că e un crâng
Răcorit de-o apă lină ;
Iar în vale, o grădină
Plină numai de sulfină,
Unde fețele se string.*

*Dogorid seninu-albastru,
Ars de luna lui cuptor,
Iar, stingher ca un sihastru,
Călătorul zilei astru
Cătră zarea de-alabastru
Se-ndrumă, strălucitor.*

*Și-n grădina, așternută
Cu sulfină, sub un pom, —
Unde păsări, strinse sulă
Lâng-o vrăbie linhulă,
Se căsniau s'o lase mută, —
Sta, la umbra lui, un om.*

*Nalt eră, cu plele rare,
Tiner, zdăran, arătos,
Cu ochi verși ca verdea mare,
Cu obraji de fată mare, —
În sfârșit, la-nfățișare,
Mai frumos ca „fel-frumos”.*

*Și cum sta așa-n picioare,
Pregătindu-se de drum,
Lenea ademenitoare,
Din a frunzelor răcoare,
Îi șoptid încet : „Prea-i soare !
Culcă-te ! Ce plăci d'acum ?”*

*S'a culcat, pe-o cergă plină
De flori albe. A simțit
Lin, o adiere lină
Desmierdând fruntea-i senină,
Iar mirosul de sulfină
L-a-mbătat, — și-a adormit.*

*Și, pe când pe ceru-albastru
Ars de luna lui cuptor,
Singularic ca sihastru,
Călătorul zilei astru
Cătră zarea d'alabastru
Coboră strălucitor, —*

*Doze ripere, renite
Din pământ de la crâng,
Pr-a lui buze-abis-nflorite
Au pus limbile-otărite ;
I-au supt orbiile din orbite ;
L-au mușcat de simul stâng ;*

*Inima i-au scos afară ;
Sângele i-au stors din ea ;
N'au lăsat un strop să piară ;
Și punând-o'n pieptu-i tară,
Aruncat-au mortu-'n ghiară
Unui corb, care-l pândia...*

*Cum din somnu-i n'ar trezi-o
Un atât de groaxnic ris?..
Strigă-'ntr'una: „pieri! .. stafo! ..“
Par'că iesme-ar urmări-o, —
Și mireasa, pân' la dio,
Ochii nu i-a mai închis.*

*Iar urita-i arătare
S'a-'mplinit! Pe-al ei bărbat,
Cătră vremea când apare
Luna-n sat, — la drumul mare,
Un flăcău, din resbunare,
L-a-'njunghiat.*

HARALAMB G. LECCA.

Comediile lui I. L. Caragiale.

S'a cetit în ședința festivă de încheiere din 10 octombrie 1897
a societății „Petru Maior“.

Domnilor,

Mă căutat să exploatez astăzi acea parte din micul
dulap al literaturii noastre, care e mai mică, as-
cunsă aproape într'un colț nevădit și nevădit în
seamă.

Literatura senină sau veselă, a cărei base
sunt umorul și satira, glumele și anecdotele, acea
literatură, la care sufletele adese-ori trebuie să-și ieie
refugiu, pentru ca desfătare să aște și uitare grigilor
apăsătoare, — la noi Românii se reduce numai la 2—3
autori și la vreo câteva produse ale lor.

Pe cât de curios, pe atât de caracteristic este acest
fenomen în literatura noastră.

Isvorul puternic al literaturii este firea poporului,
dispozițiile lui sufletești.

Este firea noastră veselă sau nu?

În preponderanță nu.

Istoria poporului nostru, mai agitată și mai tristă
ca la multe neamuri civilizate, ni se presintă ca un cer
vecinic înourat și posomorit și brăzdat de fulgere
ce se descărcău de-asupra capetelor noastre. Iar sub
acest cer veselia nu ș-a găsit lăcaș, ci o durere i-a ro-
bit inima și i-a învălăit-o în vâlmășia tristeții. Tristețea aceasta
i-a înăbușit toate pornirile mai veselnice. În această
dispoziție sufletească poporul nostru adeseori ș-a dat
frâu liber durerii și a vărsat lacrimi — căci când du-
rerea și se pune ghem la inimă, nu ai altă vindecare
— și acele lacrimi de cristal sunt frumoasele și jalni-
nicile noastre poezii populare, rupte din inima popo-
rului, mărturii ale durerii grele.

Da, poporul nostru este trist din fire. De jale
cântă la ospețe, la cununii ca și la înmormântări, de
jale cântă fetița când își așteaptă în porții pe iubitul
seu, ti este „jale codrului de armele viteazului“, ti este

jale frunzei când se apropie toamna de o sărută, — o
jalnică doină e viața românului :

„... doină cânt, doină suspin.
Tot cu doină me mai sim ...“

Iată un vers caracteristic, care nu ne sună nu-
mai unora, ci se potrivește la întreg neamul nostru :

„Inima mea, vai de ea,
De-ar vedé-o cineva,
Ar sta 'n loc și a'ar miră:
Cum mai pot călca iarba? ...“

Da, în această inimă a poporului clocotesc pa-
siuni și dureri, dureri învechite, încât să te miri că
aceste dureri n'au spart păreții acestei inimi... Nu
este aici pesimism exagerat, dlor, ci un adevăr istoric,
îmbrăcat în haină frumoasă poetică, așa cum firea
Românului șieie turnă încântătoare forme sentimen-
tor sale.

Că alătura cu această fire nu ș'a putut desvoltă
în mod armonios și umorul, este explicabil, — în zile
de restriște nu-ți vine să riști și să glumești.

Ar fi înse fără îndoială imposibil ca să nu gă-
sim în firea noastră nici o notă inherentă umorului.
Trăind în mijlocul poporului, nu putem să nu obser-
văm imediat o însușire a lui : *sarcasmul*. Și acest fe-
nomen se explică iarăș foarte ușor, dacă șcim că sar-
casmul este în cele mai multe cazuri un reflux al du-
rerii. Durerea și sarcasmul sunt coerente. Un scriitor
strein a susținut despre poporul nostru că este sarca-
stic, zeflemist și batjocuritor. Tăgădui nu putem această
afirmațiune, ci trebuie să o recunoaștem, cunoscând
spiritul Românilor care polecește imediat pe ori
și cine, istețimea lui cu care aplică „apropos“-urile
introduse prin „vorba aluia“, vorbele înșepătoare cu
cari se îngână șagalnicii tineri în decursul horei.

Umorul adevărat înse, în sensul strict al noțiunii,
ușoara asociare de cuvinte și de idei în scopul învio-
rării dispozițiunii și pentru ghidilirea plăcută a nervi-
lor, schinteia aceea care aprinde „dintr'odată masele,
dispunându-le, — acest umor nou ne lipsește. Astfel
se explică bunăoară împregiurarea, că la noi nu se
află nici o singură foaie umoristică, care să atingă ni-
velul sutelor de foi umoristice ale altor popoare. Astfel
înse se explică și fenomenul asupra căruia mi-am per-
mis să atrag atențiunea la începutul șirelor mele, —
împregiurarea, că în literatura noastră acea parte, că-
reia i-am puté dice senină, este atât de restrânsă.

Un frunțas al acestei literaturi, precum și a lite-
raturii noastre tinere peste tot, este simpatice literat
contemporan *I. L. Caragiale* (ici colo este scris și Ca-
ragiale.) Numele lui devine tot mai răspândit, tot ce
ese din înăiastra-i peană atinge marginile perfecțiunii
și ca artă și ca limbă și ca tendință, — șuntem deci
datori și noi să-i dăm cuvenita atențiune acestui emi-
nent bărbat.

Dintre creațiunile lui literare, — dintre cari unele
au fost trecute în timpul din urmă în cea mai res-
pândită bibliotecă populară germană, în biblioteca lui
Reclam — vom scoate aici numai acele la ivență cari
ne interesează. Și aceste sunt „Comediile“ lui, 4 la
număr, apărute sub titlul „Teatru“. *I. L. Caragiale* este
primul și unicul care a știut să se avante cu mult
curaj și isbândă în înălțimea coturnelor și să le ma-
nuese cu dexteritate, făcându-se prin comediile sale, în

scurt timp, stăpân peste publicul României. Comediile lui sînt cunoscute și la noi; aproape cu toții le-am vădut predate de câte o societate de diletanți. Și sîntem veseli că avem și noi ceva de veselie, sîntem înălțați în conștiința noastră, că aceste admirabile produse sînt ale noastre, sînt românești. Este o mare biruință pentru noi și li datorim recunoștința lui Caragiale, că avem produse literare de genul acesta, ce ne pune în rînd cu alte popoare — cel puțin acum la sfîrșitul veacului al 19-lea... Cu adevărat, mare interval pentru descendenții Romei, de la strămoșii lor Plaut și Terențiu pînă la Caragiale!

Noi, pînă la Caragiale (excepționînd farsele lui I. Negruzzi și Alexandri) n'am avut nici macar traducțiuni din comediile vastei literaturi universale, — dovedă că nu s'a pus pond pe acel gen, sau nu i s'a simțit necesitatea.

Iar din literatura universală puteam lua cu bărechetul, căci aici comediile ș-au ajuns de mult epoca de înflorire. Piesele lui Molière s'au răspîndit asupra lumii întregi, numai la noi n'au avut intrare; succesorii acestuia François de Regnard († 1710), Pierre Marivaux († 1763), cel mai mare realist între scriitorii francezi de comedii și în sfîrșit marele moralisator Philipp Destouches, despre care se scrie că a vindecat sute de oameni de vițiile lor, — toți aceștia înaintea noastră sînt figuri streine, pe cînd bunăoară în literatura cea germană le găsești traduse chiar și cele mai neînsemnate lucrări.

Și nime nu va pute susține că Germanii ar fi fost chiar de tot avisați la scriitorii francezi.

După alungarea harlechinilor, așa numitului Hanswurst, din comedii, literatura germană a început încă în partea primă a secolului al 18-lea a se desvoltă cu pași colosali. Danezul Ludvig Holberg a dat Germaniei cinci tomuri de comedii, între cari mai cunoscută piesă este „Der politische Raunegiesser“. (Amintesc această piesă și din motiv că comediile lui Caragiale au vre-o câteva puncte comune, — cel puțin în tendință, — cu obiectul acesta.) Acest Holberg întrece pe Molière prin vivacitate, prin motive și trăsăturile grandioase ale caracterelor. Din acest timp, pe la mijlocul secolului al 18-lea, datează și comediile lui Chr. F. Weisse și încercările talentatului Mylius.

Gradul de clasicitate l-au ajuns piesele germane numai prin Lessing. Pînă la pășirea lui aproape toate se învîrtiau în giurul chestiunii, dacă va lua Hans pe Greta. Hans și Greta se iubesc, părinții nu voiesc să admită căsătoria, fiind că sînt săraci, se ivește înse unchiul cel bogat... și cortina cade, lăsînd publicul mulțumit. Lessing pune capăt acestei simplități, introduce intriga și acțiunea, producînd comedia model: „Minna von Barnhelm“. În sfîrșit nu pot să nu amintesc pe niferitul de Kotzebue, care a umplut în timp scurt țara germană cu comedii de mare interes. Toate aceste s'au răspîndit peste întreaga Europa. La noi înse intrare n'au avut și nici chiar comedile clasice ale lui Shakespeare nu ș-au găsit traducător.

În fața acestei sumedenii de autori și de comedii stă în literatura noastră singurul nostru Caragiale cu cele patru comedii ale lui, sau mai strict luat, cu cele două principale.

Doce dintre comediile lui Caragiale „O noapte furtunoasă“ și „Scrisoarea perdută“ se pot aminti cu tot dreptul în șirul operelor autorilor mai sus citați. Aceste două au fost numite din partea eminentului nostru critic Gherea capo d'opere și trebuie să-i cre-

dem lui Gherea. Mai adaugem înse, că sînt capo d'opere *pro domo*.

Cum adecate?

Caragiale mănecă în lucrările sale din punctul de vedere al timpului în care a scris. El a aprofundat psihologicește cu multă agerime viața poporului după desrobirea lui. Este acesta timpul cînd cultura occidentală se varsă pe toate canalele posibile asupra României, cînd de la Paris se impoartă de toți chemații și nechematții reguli sociale și câte și mai câte elemente culturale... Iar cum în viața unui popor salturi nu se întîmplă, iar trecerea momentană la cultura franțuzească nu eră posibilă și nici nu eră aceeașia calea cea ducătoare la scop, — urmările acestor stări au fost o spoială culturală ce a cuprins toate straturile de la popor pînă la burghezime și chiar aristocrație. S'au introdus o mulțime de frase franțuzești, s'a schimonosit limba cea străbună, iar reul acesta eră promovat și prin jurnale, cari erau redactate într-o limbă plină de exorcisme, de o limbă caricaturisată. La aceste s'au mai adaus relele izvorite din noua viață constituțională. Și Caragiale ș-a îndreptat ochii sei pîtrundători și asupra acestora. Enorme abuzuri ce se fac la administrație, scandalurile electorale, hătăina de joc la adresa drepturilor individuale, nesocotirea drepturilor cetățenești, — toate aceste Caragiale și le-a făcut obiecte de studiu. Cunoșcînd perfect stările aceste, a scris comediile sale, în cari le-a redat cu o măiestră fidelitate. Și s'a folosit de arme ascuțite pentru inferarea acestei mulțimi de viții, aceste arme i-au fost sarcasmul și persiflarea.

Și fiind că stările zugrăvite de C. se refer la viața poporului român, fiind că chiar și modul de a zugrăvi (bunăoară folosirea fraselor tipice) este ceva specific românesc și în special specific al lui C., pentru aceea, dîc, comediile aceste sînt numai capo d'opere *pro domo*. Streinii n'au pricepere pentru ele. Caracterul universalității le lipsește. Și aceasta este cel deosebește de autorii aparținători altor literaturi.

Mai găsim înse o deosebire esențială între C. și autorii streini. Am amintit la început că Românul știe să fie satiric și sarcastic. Inse umor, cum găsești la Francezi și Germani, să nu cauți la Român. Și în privința aceasta Caragiale e Român întreg, — el îmi justifică perfect afirmațiunea. În comediile lui totul e satiră și sarcasm, satiră realistă și sarcasm dureros de tăietor. „Caragiale este un talent satiric“ scrie Gherea și despre acest adevăr ne convingem, vîdîndu-i talentul cu care flagelează păcătoșeniile sociale și miseriile ce dăinuiesc în administrația țerii.

Pe lângă toate însușirile locale înse, ce le au comediile lui Caragiale, ele se împun prin admirabilele caractere, prin viața acțiune dramatică, prin multa psihologie ce ese la iveală în toată scena, — lucruri ce tradează pe autorul înzestrat cu bogate concepțiuni artistice și cari ridică produsele lui la nivelul celor de fruite comedii din literatura universală.

Dar să le vedem mai de-aproape.

(Va urmă.)

ILARIE CHENDI.

S C R I S O A R E A .

Iertare...

Ori cât roit-am să te uit
Și urii să te dau,
A tale forme și-amintiri
Mai dragi mi se păreau.

Ori cât umblat-am fără sor
Prin lume abătut,
Cu depărtarea dintre noi
Și dorul mi-a crescut

Ori câte fete-am întâlnit,
Privirea lor mi-a spus
Și graiul și mișcările,
Că tu ești mai presus.

Ori cât de mult ai amărit
Viața mea 'nsădur,
Eu toate ți le iert, numai
Să vii la mine iar? ...

O vino deci în fața mea,
S'aud al teu cuvânt,
Din fericirea de demult
O clipă să mai sînt ...

VASILE MESTER

R o m a.

Sechete cu creionul
(Fine)

Monte Vincio. La capul stradei celei mai principale, *Via de Corso* este *Piazza del Popolo*; la dreapta se ridică fantastic, susținut par de arcade, de colonade și de statui de marmură, Pincio, locul de punci-blare cu trăsura și din înălțimea căruia se zărește tot orașul; mai la câțiva metri, după ce treci pe sub un arc, se desfășoară *Villa Borghese*, un parc ne mai sfârșit plantat numai cu brazi, măslini, cedri, mirtzi și portocali, cari formează alce superbe întrerupte de fântâni gigantice cu ape ce par de argint. În mijlocul acestui parc feoric se află palatul Borghese, care în afară nu înfățișează o arhitectură de mult merit, dar înăuntru conține comori neprețuite.

Plătind intrarea, un leu, ai ocaziunea a sta în fața unor pereți întregi de mozaic pe care se află agățate tablourile maestrilor celor mai vestiți ca: Albani, Tiziano, Tintoretto, Correggio, Carracci, Van-Dik și alți pictori moderni, iar din depărtare, în depărtare stau statui, grupuri și diferite obiecte de marmură, porfir, fildes, sidex, malahit, lapis et. Dintre sculptorii care intrupează viața în marmură, făcând să dispară răceala ei, este Cavalatul *Lorenzo Bernini*, născut la Neapole în 1598, mort la 1680

Statua lui David, mărime naturală, din acest palat, este ceva care va rămâne întru pomenirea neamurilor, ca și Portici de la Sf. Pietro, făcuți tot de Bernini.

Multe din operele acestui artist, fără seamăn aici, se află în Basilica Sf. Pietro, despre care ve voi povesti altă dată

Roma 9 decembrie 1893.

Capela Sertima.* Mică precum sunt toate lucrurile prețioase. Giur împregiur un desen care da ideile d'ă fi totul acoperit de o perdea. Plafondul e tot lucrat de *Michel Angelo*, acel geniu, care s'a născut la 1475 și care umplu Italia d'atâtea capo d'opere neprețuite. În stânga și în dreapta sînt câte șase frescuri reprezentând, unele scene din testamentul vechiu, altele scene din testamentul nou, toate încheiate cu ajururi sculptate și aurite, de la care nu te mai înduri a-ți lua ochii, de și vinele gâtului aproape nu le mai simți. Pe perețele altarului se află *Il giudizio supremo*. Sute de fericii cari se ridică în rai și nu de canonici, cari cad, se afundă în infern. În această capelă, înghesuite cu decimile, stau englezoaicele, cu giudul într-o mână și cu oglinda într'alta; caraghioasele lor mutre, costume și înfățișări, te fac un moment a mai uita oboseala, fără care nu se poate în călătorie și de multe ori te face a te lipsi să vezi cele mai deservite lucruri de artă, căci ori-cât ai vor, dar nu te mai poți mișca un pas, ei încremenit rămân locului, precum am rămas eu acum, de și țin în mână autorizațiunea d'ă visita fabrica de mozaice și cristale, așezată tot în palatul „Vaticanului”, care se compune, precum aud, din 3000 de camere, în care se află: galerii, muzee, fabrica de mozaice și locuința Papei care, precum spun gazetele, e așa de transparent și de bătrânețe, abia se mai poate ține pe picioare. Această singură cămină pămîntescă stăpânește dar un palat, în care s'ar pute adăposti sute de nenorociți, cari înundă ulițele Italiei, poezii de foame, dar cari totuși sunt simpatiei, au o căntăbură galică, dulce și tristă, de îi iubesci fără să vrei, îi miluiești cu dragă inimă

Cât am stat în Italia, o singură și măcar nu mi s'a părut că sînt între streini, așa de mare asemănare am găsit între ei și noi. Ei, suntem frați, și pace.

Roma 13 ianuaru 1894.

Basilica de Sf. Petru Pentru a visita această biserică, cu tot ce ține de densă, nu este destul o săptămână. Ea este ridicată în piața unde Norone neșee mii de creștini. Inceputul ei este sub Papa Anacleto care zidi mai întei un altar pe locul unde găsi moștenitul lui Sf. Pietro, ale căru moaște se păstrează și azi în Basilica unde se poate vedea coborând pe scări de marmură și în fața căruia stă în genunchiat Papa Piu al VI, lucrare originală în marmură, de Canova, care pe toți Papii i-a făcut în genunchiați. Se vede că mai gree de păcate crezându-i, măcar stănd vecinic astfel, ei vor fi iertați.

În dreapta și în stânga, mai 'nainte d'ă ajunge la biserică, sînt portice (săli) susținute de stâlpi care formează ca o alei până la ușa bisericii care e făcută de *Michel Angelo*; acest mare geniu cu producțiuni diverse și ne mai sfârșite.

Înălțimea bisericii de 150 de picioare, 370 de lărgime, iar cupola până sus la cruce se ridică până la 426 picioare; d'asupra bisericii sînt 19 statui de 7

* Construită sub Sixt IV, 1478.

ori mărime naturală, care înfățișează pe Cristos cu cei 12 apostoli și alți sfinți, iar interiorul bisericii nu e chip a se descrie cât e de maiestos și de acoperit de lucrări, cari de cari mai mărețe, cari de cari mai artistice.

Lăsând la o parte baso-reliefuri, icoane, tablouri, stâlpi, altare, baptisterii și sfinți, în marmură și în bronz, se mai află în interiorul acestui templu 19 monumente sepulcrale, ridicate în amintirea Papilor și înainte cărora rămășițele uimit de ceea ce poate face dalta sub mâna artistului.

Cu permisiune specială se poate urcă d'asupra turlei (700 de trepte) de unde se vede, în afară toată Roma, înlăuntrul plafonului bisericii lucrat în mozaic și după modelele date de Michel Angelo și executate de *Cavaliere del Pino*. Întâmplător această biserică am vizitat-o duminică la orele 4 d. m., eră anul nou catolic, în acea zi am vădit acolo sute de preoți catolici, cari făceau un contrast teribil cu sfântul locaș. Ierte-me Domnul, dar sluși mai li sânt apostolii!

În Vatican se află și capela Sixtină, despre care am vorbit, lojile lui Rafael, Muzeul, Biblioteca, Fabrica de mozaice, Palatul și Grădinele Papei.

Roma 13,1 ianuarie 1894.

Ripa Turpedă. — Bunătat de moft, mai mult face alergătura ca s'ajungi până la dânsa, căci va să dai d'o femeie chelneriță, care să-ți deschidă o poartă înaintea căreia stai înghețat de groază c'ai să vezi cine știe ce prăpastie și, când colo, ce-ți arată: două-trei case și niște taverne, iar sângele celor ce odinioară se prăvăliau d'acolo s'a prefăcut, se vede, în glicinii și ederi, atât mai stă acolo agățat de ruine și surpături. Am luat cu mine o ramură de ederă ș-am plecat, căci muriam de foame și nici n'aveam unde me da de ripă...

Roma 15/3 ianuarie 1894.

SMARA.

Cântecul paharului.

*Îa spune-mi, pahar de rubin,
Ce nu vru să-mi spuie nici marea:
În tine se 'neacă uitarua,
Miserică și crutul destin?*

*În tine se 'neacă-ori-ce chin,
Ce băntuie firile noastre?
În tine, privirile-albastre
De fele, cu chipul blajin?*

*De-i astfel, la buzele-mi rin,
Primește-mi, pahar, sărutarea;
În tine ved ași consolarea
Și cerul rieții sovin.*

ALIN

Henrik Ibsen.

— Studiu critic —

(Urmare.)

Conveniențele introduse de societate sânt numai o piedecă a adevăratei căsătorii. Cât de minunat părtășește Ibsen prin Oswald („Strigoii”) așa dizele căsătorii libere! Cităm aici un pasaj întreg.

Manders... Oswald e deja de 26-27 de ani și încă n'a avut ocaziune să cerceteze o casă cum se cade.

Oswald: Iertare, domnule preot, în acest punct greșești pe deplin.

Manders: Așă? Eu credeam că ai convenit aproape exclusiv în cercuri de artiști

Oswald: Așă și e.

Manders: Și mai cu samă cu artiști tineri

Oswald: Da.

Manders: Dar eu credeam că cei mai mulți dintre ei n'au bani ca să susțină o familie și să-și întemeieze o căsnicie.

Oswald: Da, mulți dintre ei n'au mijloace pentru ca să se însoare.

Manders: Dar chiar asta dă și eu.

Oswald: Dar pentru aceea totuș pot ave căsnicie. Și asta au mulți dintre ei; și anume o căsnicie foarte plăcută și cum se cade. (Doamna Alving ascultă cu atențiune, afirmă eu capul, dar nu dăce nimic.)

Manders: Dar eu nu vorbesc de căsnicii de bur-laci. Sub căsnicie înțeleg o viață familiară, în care bărbatul trăiește cu nevastă-sa și cu copiii sei.

Oswald: Da; sau eu mama copiilor sei

Manders (tresare, își împreună mâinile): Dar pentru sfântul din —

Oswald: Ei?

Manders: Trăiește cu — mama copiilor sei!

Oswald: Da, și-ar conveni mai bine dacă ar alungă pe mama copiilor sei?

Manders: Vorbești dar așă despre relațiunile ne-legale, despre așă dizele căsătorii sëlbatice?

Oswald: Eu n'am observat nici odată ceva sëlbatice în traiul astorfel de oameni.

Manders: Dar cum se poate ca un — tinăr sau o fată tinăra, care cât de puțin a avut parte de o bună creștere, să se demită la asemenea relații — înaintea ochilor tuturor?

Oswald: Dar ce să facă un tinăr artist sărac? — o fată tinăra săracă? — Căsătoria costă parale multe. Ce să facă?

Manders: Ce să facă? Da, domnule Alving, îți voi spune ce trebuie să facă. Să-și fie străini unul altuia de la început — asta trebuie să facă.

Oswald: Cu vorbe de astea nu ajungi departe la oameni tinări și cu sânge cald.

Doamna Alving: Nu, cu apă ceva nu ajungi departe.

Manders (continuând): Și apoi cum pot permite forurile mai înalte așa ceva! Să se întempe pe față! (Cătră doamna Alving.) N'am avut dreptate să fiu îngrijat de fiul d'tale? În cercuri unde stricăciunea fățișe predomină, unde ea singură e slăvită —

Oswald: Părinte, ascultă-me să-ți spun ceva. Mergeam regulat în toate duminicile ca oaspe în vre-o căteva familii de astea nelegale —

Manders: Și încă duminică!

Oswald: Da, pentru că duminică vré omul să-și

petreacă. Dar nici odată nu am auzit vre-o vorbă jig-nitoare, nici n'am fost martor la vre-o scenă, ce s'ar pute numi nemorală. Știi unde am întâlnit nemoralitate în cercurile de artiști?

Manders: Nu știu, mulțămită Domnului.

Oswald: Atunci îmi voi lua voia să ți-o spun. Am întâlnit-o, când venia la Paris unul sau altul dintre exemplarii noștri tați sau soți, pentru ca să-și petreacă puțin neconturbați — și apoi onoră pe artiști printr'aceea, că li cercetă în cărciumele lor sărăcăcioase. Atunci să-i fi auzit. Domnii ăștia șciseau să ne povestească de localități și de lucruri, despre cari noi nici nu visaserăm nimic.

Manders: Ce? Vrei să susții că oamenii onorificei din țara noastră?—

Oswald: Când se întorceau astfel de oameni onorificei acasă — nu i-ai auzit nici odată pronunțându-se despre stricăciunea care se estinde tot mai mult în străinătate?

Manders: Da, se 'nțelege —

Doamna Alving: Așa ceva am auzit și eu.

Oswald: Pe cuvântul meu, puteți să le credeți. Sunt mulți esperți între ei. (Duce mâna la frunte.) Ah — câtă murdărie trebuie să sufere frumoasa, admirabila viață liberă!

În actul religios al căsătoriei el nu vede ca Tolstoi, o legătură încheiată de Dumnezeu pentru viața 'ntreagă, ci o simplă formalitate și ca atare se revoltă în contra ei. Când cetim pe „Rosmarholn” și pe „Arhitectul Solnes” și luăm ca contrast pe „Nora” sau pe „Copilul Eyolf” vedem câtă diferență bătătoare la ochi e între căsătoriile legale și cele naturale.

Nu unirea religioasă pune baza unei căsătorii, ci unirea spirituală, o unire basată pe iubire și pe înțelegere reciprocă. Rosmer și Rebeca sunt pentru Ibsen bărbat și nevestă, cu toate că nici când nu s'au sărutat și se iubiau fără să-și dea sama că se iubesc. Aceleași aspirațiuni, lupta pentru un scop comun îi unește. Când sfințenia astei uniri începe să fie dubitată, când mulțimea cere o numire pentru ea, când primejdia de a deveni prihănită e aproape, amândoi trebuie să cadă și în moarte pășesc mână în mână așa cum pășiseră viața întreagă.

Mulți din cei ce cunosc pe „Constructorul Solmess”, se miră cum de Ibsen lasă pe Hilda și pe Solmess să facă planuri pentru viitor, când mână în

mână vor sui, și vor pute sui înălțimea turnului aerianului lor palat, câtă vreme Alina trăiește încă. Nici autorul nici eroii nu află piedecă în nevasta lui Solmess. Constructorul și Hilda sînt născuți unul pentru altul, între ei trebuie să existe o legătură de ideea căsătorie și dacă ar fi deei de Aline în cale. De aceea când Solmess se prăbușește de pe schele, Hilda nu cade ca Alina în leșin, ci strigă triumfând „Constructorul meu!”

Pe când marele Dante își scriea opurile sale nemuritoare, există o regulă, după care ori-ce op poetică cu sfârșit bun se numia „comedie”. De aici numirea „divinei comedi”.

Dacă ar fi să aplicăm și azi această măsurătoare pentru piesele dramatice — un lucru care se și întâmplă adese-ori — am pute în bună pace numi multe dintre dramele lui Ibsen comedii și mai înainte de toate — ori cât de paradocs ar păre — am fi în drept să intitulăm astfel piesa „Nora”.

Dacă abstragem de la țesătura întreagă a piesei, care e cu mult mai superioară celei mai înalte comedii și avem în vedere numai sfârșitul — căci sfârșitul piesei a dat ansă la cele mai multe discuțiuni — atunci trebuie să declarăm că „Nora” are multă asemănare cu comedii de azi. Precum în acestea persoanele cari se potrivec ajung după multe peripeții, spre marea plăcere a publicului, să fie fericite printr'o unire, aici se întâmplă chiar contrarul — extrema se tangunt — adică două persoane, cari nu se potrivec absolut la olaltă se despart, spre fericirea — și singura posibilitate de

Economa bună

fericire a lor — și — lucru destul de curios, chiar azi în secolul divorțurilor — spre nefericirea publicului.

„Tatăl meu me numia păpușica sa și se jucă cu mine, precum me jucam eu cu păpușile mele”. După aceea trecui din mâinile tatii înr'ale tale. Casa noastră nu era alt ceva, decât o odaie de jucat. Acasă la tata trăiam ca o păpușe mea, aici sînt tractată ca o păpușe mare. Iar copiii erau iarăși păpușile mele”, dice Nora către bărbatul ei.

Aceste câteva cuvinte caracterizează pe deplin trecutul ei. Toată viața fusese o jucărie și toată vremea se jucă. Ca o copilă ascunde totul cu castane ca să nu o vadă Helmer mîncînd, pentru că castanele sîrice dinții, ca o marionetă joacă înaintea lui și îl învese-

lece cu fel de fel de grimase. Voința proprie nu are, sau mai bine zis nu are ocazie să aibă, totul e numai un mecanism, care numai de alții poate fi pus în mișcare. Mai înainte tatăl ei, acum bărbatul îi formulau viața, după cum voiau ei — și Nora se simțea „veselă” așa, nu se interesea de soartea „altora” și nu dorea, decât să dureze vecinic aste luni de miere!

Iată un tablou de căsătorie, descris atât de grandios de Ibsen, un tablou, pe care adeseori îl întâlnim în giurul nostru. Cât de departe e o astfel de casă de păpuși, de idealul de căsătorie al lui Ibsen!

Dar precum la copii, când în jocul lor intră un nepricepător, așa și aici. O căsătorie nu se restringe între cei patru păreți ai casei, fel de fel de oameni intră în joc — și nu sânt toți de seama lui Rank, între ei se află și câte un Günther.

După primul an de căsătorie, Helmer se bolnăvise de prea multă muncă și medicii îi spuseră Norei că numai o călătorie spre sud îl va pute scăpa de peire. Lăspiau înse banii de drum. Tatăl ei i-ar dat de bunăsimă, dar însuș era pe patul de moarte și destăinuirea stării triste în care se află Helmer, i-ar fi dat lovitură din urmă. Cu atât mai puțin putea să-i spună bărbatului ceva.

Se vedea silită deci să împrumute și nu altă pe altul pentru acest scop, decât pe Günther, un om cu un trecut murdar, căruia îi dădu o poliță. Polița era înse falsă, căci în ea Nora subscriesese pe tatăl seu. Acest pas îl făcuse păpușa Nora, cugetând cu mintea sa copilărească: „Să nu fie iertat să iscalească fals, când e în joc viața bărbatului meu? În altfel de împiegurări tatăl meu ar iscali-o de sigur, să nu fie deci iertat să-l cruț de o lovitură atât de primejdioasă?”

De atunci au trecut ani. Helmer s'a însănătoșat în Italia, Nora plătiă regulat ratele datoriei din economisele casnice, tănuind totul bărbatului ei, pentru ca să poată avé ceva în dosar, cu eare să păsească la lumină numai „când Robert (Helmer) nu me va mai iubi ca acum; când nu va mai află plăcere vedându-me jucând înaintea lui, dichisindu-me și declarând”.

Dar mai e cineva, care ține o taină în dosar pentru zile negre. E Günther, care știe că polița e falsă.

Günther nu e numai o persoană *mai mult* în piesă, soartea lui încă e tragică. Amorosat în tinerețe într-o fată care îl iubiă, dar care silită de împiegurări se măritase după un altul, nefericit în căsătorie, din care în curând se alese veduv cu o droaie de copii, trebuia să facă parale pentru aceștia *în ori-ce mod*. Astfel, cam din aceleași rezonanțe ca și Nora, falsificase și el o poliță, cu deosebirea numai, că el era iurist și știe ea de face. Din momentul când acest lucru se află, el devine în ochii lumii un șarlatan. Apucase pe povărnîș și acum nu se mai putea opri. Dar când copiii lui crescuseră, când puteau să înțeleagă, că tatăl lor e un ticălos, Günther își încordă toate puterile ca să se poată abilita iarăș în ochii lumii.

Ocasiunea îi eră dată. Helmer ajunsese director la o bancă. Cu ajutorul lui putea câștigă un post la bancă, cu care să-și întemeeze o existență sigură. De aceea pretinde de la Nora, când rugarea nu ajută, amenințându-o cu descoperirea poliței, să ceară un post pentru el de la Helmer. Rugările Norei sânt zadarnice. Helmer fusese prieten cu Günther odinioară, una din acele cunoștințe, pe cari omul le face în tinerețe atât de ușor și de cari mai târziu îi pare reu și acum

li eră teamă să lucreze cu Günther în aceeași sală, pentru ca să nu-l compromită acesta cu tututul seu.

În jocul copiilor intrase un tovarăș nedebaciu, care luând păpușa în mână, o sparse. Acesta e conflictul tragic în piesă.

În fața acestei grave situațiuni, Nora din păpușe devine femeie. Admirabil e descris stadiul de trecere, lupta psihologică între păpușa, care nu poate înțelege, cum cineva ar puté-o nimici pentru o copilărie și între femeia, care se îngrozeșce de urmări. Ca un cântec de lebedă e jocul cel pătimaș al tarantelei!

Rugarea lui Günther e respinsă, Helmer primeșce o scrisoare, în care i se destăinușce tot.

Și acum de abia es la iveală tristețele urmări ale unei căsătorii, concepute numai ca o vecnică lună de miere.

Helmer, care cunoscuse pe Nora numai ca pe o păpușe, se sperie de fapta, pe care a fost în stare să o comită. Dar mai mult decât el se înșelase Nora în bărbatul seu.

Acel om, pentru care ea eră gata să jertfească tot, până și viața, despre care eră convinsă că un singur cuvânt din partea ei ar fi ajuns pentru o asemenea jertfă din partea lui, se desvôleşce ca un egoist, care în nevastă-sa nu voia să aibă decât o îndestulare a dorinților și necesităților sale. Cât de grandios respinge Nora banii lui Rank, care poate ar fi salvat-o, numai pentru că acesta cu un cias înainte de moarte i-a descoperit că o iubeșce! Și cât de josnice sânt cuvintele lui Helmer, ce i le adresează astei ființe, când află despre fapta ei. În loc să primească vina asupra lui, să împărtească cu ea și nevoile, precum împărțise bucuriile, o împroășce cu injurii.

Helmer: Dar nimeni nu jertfeșce pentru aceea, pe care o iubeșce, *omora* ea.

Nora: Milioane de femei au făcut aceasta!

Iată cuvintele în giurul cărora s'a clădit piesa.

Și iată-l pe acest Helmer, care atât de mult se infuriază cu o secundă înainte, când deschide o a doua epistolă a lui Günther, care printr-o norocoasă întâmplare devenise împăcător și trimisese polița cu seuse înapoi, cum deodată cade iar în celalalt estrem.

Helmer (rupe plicul; citeșce câteva șire; priveșce o hârtie alăturată; cu un strigăt de bucurie): Nora!

Nora (il priveșce interesată.)

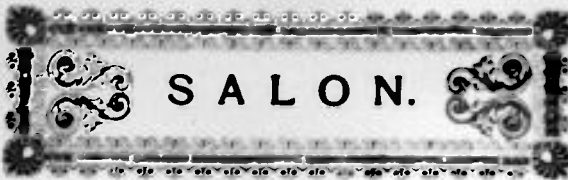
Helmer: Nora!.. Nu, trebuie să o mai citeșce odată. — Da, da, așa e. Sânt scăpat! Nora, *sânt* scăpat!

Nora: Și eu?

Helmer: Natural, *că și tu!*

Și ea! Cuvintele aceste au fost cele din urmă, cari au întărit-o pe Nora în hotărîrea care o vedem slăcărând în ochii ei, cu cât Helmer își dedea mai mult arama pe față. Acuma când vede că Helmer cel adevărat seamănă atât de puțin cu Robert al ei, când se vede atât de înșelată în acea ființă pentru care jertfise atât de mult, e convinsă că cu acest om nu mai poate trăi. Luându-și în geamantan cele necesare, se găteșce să plece. Unde? Nu știe nici ea. În viltoarea lumii, unde să poată trăi ca femeie, nu ca păpușe, unde să-și câștige pânea prin munca mânilor ei și să câștige experiență. Iar copiii? Mai bine fără mamă de ocamdată, decât cu o mamă, care nu știe creșce decât niște păpuși din ei.

(Va urmă.)

Correspondența cu mama

o doamnei Alma de Thonon Schiau măritată Merritt.

XLIII

Paris 6 noiembrie 1896.

Iubiții mei părinți,

În moment căpăt epistola mamei din 4 noiembrie. Cu sănătatea merg mai bine. E surecitate de nerve și o răceală ce-mi cauzează dureri nevralgice la cap, dureri la dintele stricat și tuse. Papuși să nu se îngrijească d'această și să nu lucreze prea mult: sănătatea este totuș principalul.

Complimente de la Mme G., pe care o invit câte odată la prânț sau în logia. În otel este dna L. din București, mama ambasadorului și mai alți români.

Eri am avut multă lume și pe duca d'E. Am dat un ceaiu marelui-duce G. Au fost și multe dame.

Nu te supăra, mamuță, pe bietele florile mele. Știi că aci nu poate lua un gentilon de două ori thee în o familie, fără a trimite flori sau bonboane.

Dna L. nu este încă în Paris; familia G. e de tot amabilă.

Eri am căpătat o frumoasă coră de violette de la Mrs Kn. ia a cărei fetiță am dat săptămăna trecută un frumos „Bébé”. Ea este foarte swell și una din cele mai bogate americane din Philadelphia. Sunt foarte bine cu dēnsa. Mai avem aci pe ducesa de M. S. și pe ducesa de W.

Flori tot plouă din toate părțile; apartamentul este umplut.

La operă am fost mai de multe ori și merg ori unde este ceva interesant de vădut. La Versailles se teme George să me ducă, căci este frig și eu sunt răcită.

Imi pare a-ți fi spus că aveam un gnumos cătel alb, *pure race longue-laine*, dar l-am dat îndrēt: prea face larmă.

Hainele ți le voi descrie când vor fi gata toate.

De sigur voi cultiva clavierul. Aci, în otel, nu e nici unul.

Nu me răcesc sara, căci es numai în trăsură închisă și cupeul meu e încălțit; apoi mantaua verde e foarte caldă. Pe jos umblu; mai în toate zilele merg până la Arc de Triomphe.

Eu n'am găsit plăcere a ceti acele cărți și recunosc că sânt rele; dar sânt epocale în genrul lor și trebuiesc cunoscute. Prefer înse a ceti un bun roman istoric. Acum cetesc numai englezeșce. La 5 ore iar o să mi se umplă salonul: sânt 4; alerg, mamuță, să me îmbrac. Fiți liniștiți. Djeu e bun, imi va ajuta și înrăș voi fi deplin bine. Alma voastră, ve străută cât numai poate.

Alma și George.

XLIV

Paris 7 noiembrie 1896.

Mamuță dragă, dulce,

Toamai când l-am spedit epistola cu, mi-a sosit a la. Djeu imi va ajuta și voi fi deplin bine. Nevvoasă încă tot sânt și me necăjește nevralgia și durerea de dinți. Totuș putem pleca.

Cameriera este foarte bună custoreasă și embal-leusă. Mi-a reparat toate hainele, a prefăcut haina albă de metasă cu blăs, pare că e nouă. No tau la Londra, nu știe englezeșce.

Mama lui George tot serie frumos, să venim. Tre-bue să fie o femeie foarte inteligentă și foarte bună.

De la Londra voi telegrafia unde să mi trimeti epistolele; pan' atunci adresează-le aci, *four suites*.

Haina neagră e splendidă; în totul sânt foarte mulțumită de cumpărătorele mele aci. A propoz. Samba-tă, coborându-me din trăsură să intru la Magazinul du Louvre, iată o fetiță cerșind, îmbrăcată de vară, acum, când este așa de frig. Am dus-o în magazin și am pus s'o îmbrace din cap până în picioare simplu, dar cu flanelă caldă.

Ed mi-a scris din Londra, șarmantă epistolă.

Eu sânt gata de plecare; George încă n'a ispră-vit *ses malles*. Sânt bucuroasă d'a scăpa din acest otel este un adevărat „Wespennest”. M'am săturat de el.

George este așa de draguț! S'a făcut mare amic cu G. G.

Mme L. încă nu e în orăș. Toate damele sânt șarmante pentru mine; imi pare reu să plec.

Nu me prea ostensez acum, trâm mai limpuț. Pocin dice să fiți fără grijă. Bunul Djeu va ajuta în toate, cum a ajutat și pan' acum. Ve străuță pe anin-doi mii milioane de ori.

Alma.

Scrisoarea.

La ilustrația de pe pagina 430.

O scrisoare... o mică scrisoare... Și călă fer-
cure ascunde că! A sosit toamai acum și inima ei
săltă de bucurie, mâna-i tremură de emoțiune și nu
cutează, par că s'o deschidă. Se deleriază în ea și
își face închipuiri ce dulce, ce dragăstos e cuprinsul.
... O scrisoare... o mică scrisoare.

Economa bună.

La ilustrația de pe pagina 430.

Ună bună se cunoașce de dimineața. Economa
bună se arată alare încă din prunare. Mișca Flvora a
vădut de multe ori ce face mamă-sa și s'a creșut dă-
toare s'o imitez, căci așa se cade, nici va nu poate fi
mai rea economă decât mamă-sa. Se și sășce să fie
cât de bună, s'o laude dacă va vedă-o.

LITERATURĂ și ARTE.

Știri literare. Carmen Sylva începe a fi tradusă și în limba cehă; jurnalul „Narodni Listy” a publicat

câteva traduceri. — *Di I. L. Caragiale* redactează un calendar intitulat „Dacia”. — *Di Al. Macedonski*, care va scoate în curând la lumină un volum de poezii franceze, sub titlul „Bronze”. Iși va trimite lucrarea Academiei franceze pentru premiare. — *Di Teletor*, sângerosul nostru colaborator din București, va scoate în curând acolo un volum de poezii, „Mahalaua”, ilustrat foarte interesant.

Știri teatrale și muzicale. *Dna Elena Theodorini* va da la sfârșitul lunii acesteia două concerte la Iași. — *Marchisul de Pandolfi* va sosi în curând la București ca să asiste la prima reprezentație a piesei sale intitulată: „Ultimul elironom”.

Academia Română. *Di B. P. Hașdău*, în una din ședințele publice ale Academiei române, va da celtire unei noi și importante lucrări asupra coloniilor venetiane în Muntenia și în deosebi în județul Gorj. *Di Hașdău* a cules o mulțime de cântece populare din județul Gorj, în cari se găsește amintiri despre aceste colonii.

Un nou volum de poezii de di H. G. Lecca. Săptămăna viitoare va eși la București un nou volum de poezii de distinsul nostru colaborator *di Haralamb G. Lecca*, care a avut mare succes cu primul seu volum, intitulat „Prima”, pentru care *di B. P. Hașdău* scrisese o prefață elogioasă. Volumul acesta, din care, drept specimen, autorul ne-a trimis poesia ce publicăm în nr. prezente, este urmare la „Prima”, tocmai de aceea autorul i-a dat titlul „Secunda”. Săntem convinși, că autorul, al cărui talent se desvoaltă din ce în ce mai original, va fi întimpinat și de asta-dată cu căldură.

Teatrul, conservatorul, școala de bele-arte din București. *Di Haret*, ministrul de culte al României, a convocat o comisiune în scopul de a studii organizarea Teatrului Național, a conservatorului de muzică și a școlăii de bele-arte. Comisiunea s'a întrunit în săptămăna trecută. După o discuțiune generală, s'au ales trei sub-comisiuni însărcinate să prezinte fie-care câte un proiect de organizare. În sub-comisiunea pentru Teatru au fost aleși: *dnii Gr. V. Manu, D. Ollănescu-Ascanio, I. L. Caragiale și Al. Vlahuță*. Pentru Conservator: *dnii Ed. Wachman, C. Dimitrescu-Iași, St. Sihleanu și G. Ștefănescu*. Pentru școala de Bele-arte: *dnii Grigorescu, I. Mincu, Barbu Delavrancea și Mirea*.

Următorul lui Alexandru Roman. Chiar când numărul trecut se tipăria, aflăram că în locul regretatului *Alexandru Roman*, s'a numit provisor profesor de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, *di dr. Oscar Asboth*, profesor de limbă slavice la acea universitate. Pentru semestrul de iarnă a și anunțat trei conferențe: 1, Influența slavismului asupra limbii române; 2, *Miron Costin*, letopisițele Moldovei; 3, Bucăți alese din *Ciril*.

Proverbele Românilor de I. A. Zanne. Precum se știe, *Academia Română* în sesiunea sa generală din primăvară trecută a premiat cu 5000 lei lucrarea *di I. A. Zanne* intitulată „Proverbele Românilor”. Volumul apărut este numai partea primă a colecțiunii întregi, are un format în 8° și se compune din 840 pagini, din cari 60 sânt consacrate plinei de mieș precuventări a cunoscutului nostru folklor, *di G. Dem. Teodorescu*, apoi Introducerei în care autorul ne vorbește despre izvorul și însemnătatea proverbelor, ne dă o bibliografie română foarte completă referitoare la proverbe și ne dă încă geneza și planul operii sale. Vine apoi corpul propriu al volumului (715 pagini) îmbogățit în urmă cu 3 glosare: unul româno-francez, altul istrio-

francez, un al treilea macedo-francez. Aceste glosare constituiesc un adevărat tezaur lingvistic de ale căror materiale se vor folosi viitorii noștri filologi. Judecând după programul ce autorul stabilește în introduție, vor mai urmă 7—8 volume de acelaș calibru.

Tabloul luptelor de la Plewna. Diarele străine vorbesc de albumul eroilor români care va înfăoșa diferite scene din luptele de la Plewna și pe care regele Carol le urmărește cu un mare interes. Cele mai însemnate tablouri, vor fi executate de doi pictori din München, *Krieger și Frosch*.

Reprezentație teatrală în Vaida-reeca. Duminecă la 24 octombrie n. se va da la Vaida-reeca, cu ocașiu-ne adunării generale a despărțământului Făgăraș al Asociațiunii o producțiune teatrală, jucându-se „Remășagul” proverb într'un act și „Harță rezeșul” operetă comică într'un act de *V. Alexandri*.

Reviste și diare. *Albina*, noua revistă literară pentru popor, pe care am anunțat-o mai de multe ori și care va eși în București, spriginită de ministerul de culte, va avé în frunte mai mulți profesori, instituțiori și învățători din România, va eși odată pe săptămăna și va costă pe an 5 lei, pentru străinătate 8 lei — *Revista Poporului*, care apare la București, anunță că pentru partea literară trece sub direcțiune cunoscutului poet și prosator *Petru Vulcan*, care colaborează și la foaia noastră. — *Lupta Națională* se va numi o nouă revistă scoasă de comitetul studentesc din București, spre a agită cestiunea națională printre studenți; noua revistă va eși odată pe săptămăna și articolele vor fi scrise numai de studenți. — *Stindardul*, un organ pur naționalist, își anunță aparițiunea pe 15/27 octombrie, la București, sub direcțiunea *dior Tamara și Miculescu*. — *Moftul Român*, diarul umoristic-satiric al *di I. L. Caragiale*, va eși de nou, la București, în luna aceasta. — *Drapelul* va scoate, cu începere de la 15/27 octombrie, în fie-care duminică câte un supliment literar.

C E N O U ?

Hymen. *Di dr. Stefan Morariu*, advocat în Cluj, și logodit cu dșoara *Aurora Liuba* din Biserica-albă. — *Di Ilie I. Pop*, candidatul de preot, s'a cununat cu dșoara *Lucreția N. Calefar* în Seliște. — *Di Damaschin Medrea*, învățător în Ilteu, comitatul Arad, se va cunună duminică la 24 l. c. cu dșoara *Lucreția Vlaian* în Baia. — *Di Nicolae Bofan*, absolvent de teologie, s'a logodit cu dșoara *Elena Moldovan*, fiica *diui* protopop *Ioan Moldovan* din Medias.

Știri personale. *Dna Alexandrina Ioanovici-Mathey* a ținut de curând într'o adunare a femeilor creștino-sociale la Graț o cuvântare, în care a amintit și națiunea sa și care a fost primită cu aplause. — *Di dr. Neres Moldovan* a fost ales medic de cerc în Ofanbain. — *Di Petru Vulcan*, funcționar la ministerul de interne din București, a fost numit șef de birou în prefectura din Constanța. — *Di dr. Iacob Radu*, fost director spiritual în seminarul arhidieceșan din Blaj, s'a trimis ca profesor în seminarul catolic din București. — *Di Ioan Margineanu*, maior, comandant de pișă în Alba-Iulia, a fost pensionat la cererea proprie, cu titlul de locotenent colonel.

Congresul național bisericesc din Sibia, deschis la 1/13 octombrie, sub presiul *di Ec. Sale arhiepiscopu-*

lui și mitropolitului Miron Romanul, asistat de episcopii sufragani Pr. SS. Lor Ioan Mețianu și Nicolae Popea, nu a verificat alegerea vicarului Iosif Goldiș din Oradea-mare, ci, la propunerea dlui Paul Rotariu, a ăsat verificarea în suspens până la terminarea procedurii disciplinare ce i s'a intentat pentru cuvântarea sa anticanonică ținută la alegerea sa de deputat în 1896. Hotărîrea aceasta s'a luat cu 55 de voturi contra 5; cei cinci, cari au votat pentru verificare sînt: vicariul Pușcariu din Sibiu, protosințelul Hamsea din Arad, secretarul ep. Ignatiu Papp din Arad, protopresbiterul Tinței în Bihor, Roxin și — dintre mireni — dl Petru Truța, fișc consistorial în Arad.

Noul proces de presă al Tribunal. Ziarul „Tri-buna” scrie, că are un nou proces de presă, care i s'a intentat pentru prin-articolul „Mehadica” din nr. 244 al anului 1896. Acusat e dl Teodor Păcățanu, fost redactor responsabil, ca autor al articolului, iar dl V. Dresnandt, ca proprietar al ziarului, în numele societății editoare. Pertractarea finală se va ține la 9 novembre n. în Cluș.

Picnic românesc la Cluș. Universitarii români din Cluș vor aranja la 4 novembre n. un picnic în salele Otelului Central.

Știri bune din Bucovina. Ziarul „Patria” din Cernăuți anunță că în bugetul viitor al Austriei s'a prevădut deja suma necesară pentru înființarea de clase paralele românești pe lângă liceul german din Cernăuți. Iar în bugetul anului viitor al universității din Cernăuți se prevăd sumele necesare pentru crearea unui seminar român și altul rutean pe lângă cea universitate. — *La Rîlăuți* în 5/17 octombrie s'a inaugurat cu mare solenitate prima școală de agronomie cu limba de propunere română în Bucovina. Discursul de deschidere a fost rostit românește de cătră br. Mustatza.

Darul lui Felix Faure pentru împărăteasa Rusiei. La manufactura Gobelinilor trei artiști lucrează cu activitate la tapițeria pe care președintele republicii a comandat-o anul trecut pentru a o oferi împărătesei Rusiei. Această tapițerie, reproducțiunea frumosului tablou al doamnei Vigée-Lebrun, reprezentând pe Maria Antoneta cu copiii ei, a fost început, după găsirea materiei, facerea planului și angajarea artiștilor, în luna februarie a anului trecut. Ea e deja astăzi foarte înaintată, căci deja s'a terminat fondul și n'a mai rămas de făcut, decît persoanele. — punctul cel mai important din întreaga operă. Munca e considerabilă și infinit de delicată, dar artiștii cari lucrează la terminarea ei nădăjduesc să o isprăvească înainte de deschiderea expoziției din anul 1900.

Un tren oprit de țintari. Cine ar fi crezut că insectele astea mici sînt în stare să oprească un tren care aleargă cu cea mai mare viteză? Cu toate acestea faptul s'a petrecut zilele trecute în Scoția. Plecând la orele 10 jumătate, de dimineață de la Invernes, expresul de care vorbim eră s'ajungă la Invershen și semnalele se deduseră deja, când roatele locomotivei începură a nu mai funcționa, iar trenul, după ce lu-necă vr'o trei patru sute de metri, se oprî cu totul. Fu cu neputință d'a-l mai face să înainteze. Amploiații trenului și pasagerii dându-se jos, constatară că locul din pădure unde se aflau, eră probabil al adunării generale a țintarilor, căci roatele trenului sfărmaseră milioane din aceste insecte. Se formase astfel pe roate

o pastă care eră cauza opririi trenului. A trebuit să vină o altă locomotivă în ajutor, pentru ca trenul să-și urmeze calea.

O invențiune românească. Dl Nicolae Flechtenmacher, impiegat al poștelor și telegrafelor române, a inventat un aparat telegrafic, care nu produce absolut nici un șgomot în afară și face ca liniile și punctele de pe banda de hârtie de control, să reiasă mai în evidență ca cele făcute cu actualele aparate. Un mecanism special duce la urechia impiegatului care lucrează sunetele produse de transmiterea liniilor și ale punctelor, fără ca un altul, care stă alături, să audă ceva. Inventatorul a numit aparatul seu „Tăinuitorul” și a supus invențiunea sa directorului general al poștelor și telegrafelor, care a examinat-o și a adus mari laude inventatorului, promițându-i că în curînd o va executa în atelierele direcției spre experimentare.

Amazoanele în Cuba. Amazoanele din Dahomei și-au aflat concurențele în cele din Cuba. Pe cînd femeile soldați din Dahomei numaise manifestă ca atari, cele din Cuba chiar luptă pentru liberarea patriei lor. În străinătate au înființat o mare reuniune sub numele de „Las Hijas de Cuba”. Această reuniune lucrează neobosit în folosul patriei. Presidenta reuniunii este o femeie tinără și foarte frumoasă, cu numele Gonzola de Quesada. Membrele reuniunii sînt foarte numeroase. Între insurgenții cubani se află și 1500 de femei voluntare. Cei mai mulți dintre bărbații acestor femei au fost omoriți de spanioli, iar ele au trebuit să se refugieze ca să-și poată scăpa viața și onoarea. Acum, afară de dorul de patrie, femeile au luat armele și pentru ca să-și resbune moartea bărbaților, fraților sau părinților. Dintre aceste femei una, a cărei avere a fost jefuită, iar soțul și părinții uciși, e căpităneasa unei companii de insurgente.

Au murit: *Nicolae R. Danilescu*, inginer silvic în București, care a fost mulți ani profesor la școala de agricultură și silvicultură de la Herastrău; repositat a petrecut ultimele sale zile la socrul seu dl Bucur Popovici comerciant în Hațeg; în testamentul seu a dispus ca din averea sa să se restituie fondurilor din Blaș stipendiile ce a avut densul; totodată a dispus ca o mare parte din averea sa să se pună la dispoziția Academiei Române, spre a se forma un fond din care să se dea ajutoare tinerilor cari vor intră pe cariera de silvicultori; — *Octavian M. Stănescu* n. Barîtu, la Brașov; — *Iacob Lușoșan*, paroc gr. e în Turda-nouă, protopop al tractului Turda, la 10 octombrie, în etate de 81 ani; — *Aurel Romul Șula*, student universitar în drepturi, la casa părintească în Mălinul-mic, în etate de 21 ani.

Călimdarul săptămănei.

Duminica (XIX) Evang. a 3-a de la Luca, c 7, gl. 2 a lav. 8.			
Zina sept.	Călimdarul vechiu	Călimd. nou	Sorele
Duminică	12 MM. Prob. și Tar.	24 Salome	6 24 4 30
Luni	13 MM. Carp. și Papii.	25 Crispin	6 30 4 28
Marti	14 † Cuc. Perachios	26 Arthur	6 32 4 26
Mercuri	15 Mart. Lucian	27 Sabina	6 33 4 24
Joi	16 Mart. Longhin	28 Sim și Juda	6 35 4 22
Vineri	17 Prof. Osie	29 Narcis	6 37 4 20
Sămbătă	18 † Ev. Luca	30 Hartman	6 39 4 18

Proprietar, redactor răspundător și editor: IOSIF VULCAN. (STRADA ALDĂS NR. 296 b.)

CU TIPĂRUL LUI IOSIF LĂNG ÎN ORADEA-MARE